

УДК [378.035:37.011-051:377]:005.336.6

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Ягупець Ю.І., к. пед. н.,
доцент кафедри загально-технічних дисциплін,
промислових технологій та безпеки життєдіяльності
Донбаський державний педагогічний університет

Пліско Ю.В., асистент
кафедри загально-технічних дисциплін,
промислових технологій та безпеки життєдіяльності
Донбаський державний педагогічний університет

Погорела В.О., студент
факультету початкової, технологічної та професійної освіти
Донбаський державний педагогічний університет

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасності – формуванню професійного іміджу педагога у студентів ВНЗ засобами трудового виховання. Зроблено науково-теоретичний аналіз проведення занять за напрямом «трудове навчання». Зазначені рекомендації ставлення студентів до продуктивної праці. Коротко розглянуто термін «імідж педагога». Запропоновано вдосконалення забезпечення ефективного трудового виховання та формування у студентів трудового навчання професійного іміджу.

Ключові слова: виховання, трудове виховання, імідж, професійна компетентність, педагог.

Статья посвящена актуальной проблеме современности – формированию профессионального имиджа педагога у студентов ВУЗ методом трудового воспитания. Сделан научно-теоретический анализ ведения занятий за направлением «трудовое обучение». Приведены рекомендации в отношении студентов к их продуктивной работе. Кратко рассмотрен термин «имидж педагога». Предложено усовершенствование обеспечения эффективного трудового воспитания и формирования у студентов трудового обучения их профессионального имиджа.

Ключевые слова: воспитание, трудовое воспитание, имидж, профессиональная компетентность, педагог.

Yahupets Yu.I., Plisko Yu.V., Pohorela V.O. DETERMINING THE PECULIARITIES OF FORMING THE PROFESSIONAL IMAGE OF THE FUTURE TEACHER OF TECHNOLOGY

The article is devoted to the actual problem of modernity – the formation of a professional image of the teacher among students of higher education through the method of labor education. A theoretical analysis of the conduct of training sessions «labor training» is made. Improvements are offered for teaching students. The term «teacher's image» is considered. The improvement of labor education of students of higher educational institutions of the pedagogical profile of education is suggested.

Key words: upbringing, labor education, image, professional competence, teacher.

Постановка проблеми. Формування особистості студента на сучасному етапі розвитку суспільства є одним із найважливіших завдань виховної роботи вищого навчального закладу. У Всесвітній декларації «Про вищу освіту для XXI століття: підходи та практичні заклади», прийнятій на Всесвітній конференції ЮНЕСКО «Вища освіта у XXI столітті», зазначається про необхідність забезпечення професійної компетентності, можливості критично мислити, аналізувати та звертатися до адекватного пошуку набутих проблем та їх вирішення. Тому першою необхідною вимогою від ВНЗ є забезпечення вищою освітою студентів, що формує професій-

ний імідж. І особливо це стосується студентів педагогічного профілю навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні питання формування професійного іміджу студентів вищої школи, а також корекційної спрямованості трудового навчання та професійної адаптації майбутніх учителів трудового навчання знайшли своє висвітлення у працях В. Баудіша, В. Бондаренко, А. Висоцької, В. Карвяліса, Г. Мерсія-нової, А. Раку, О. Хохліної.

Аналіз науково-педагогічної літератури вітчизняних і зарубіжних науковців дає змогу виокремити основні теоретичні аспекти формування професійного іміджу

студентів трудового навчання, а саме: питання готовності до продуктивної праці (А. Ботоканов, М. Пашенко), мотиви трудового навчання (І. Жадан), формування професійних ціннісних орієнтацій (Ю. Белова, О. Булінін, С. Лапаєнко, Б. Салаєв), проблеми організації продуктивної праці (В. Мадзігон, В. Сипченко), проблеми творчого ставлення до трудового навчання та праці (Р. Вайнова, О. Виговська, Я. Кепша), розвиток технічних інтересів і здібностей (А. Прядехо), питання підготовки майбутніх учителів праці (Ю. Белова, Н. Знамеровська, Є. Хриков), питання виховання трудової культури (І. Косик, С. Лісова), проблеми реалізації міжпредметних зв'язків (Н. Андрєєва), проблеми трудового виховання (О. Биковська, О. Мироненко).

Водночас необхідність формування педагогічної компетентності у студентів трудового профілю навчання ВНЗ, їхнього професійного іміджу залишається актуальною.

Постановка завдання. Теоретично обґрунтувати особливості формування професійного іміджу студентів трудового навчання у ВНЗ педагогічного профілю освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трудова діяльність – це вирішальна та найважливіша сфера життєдіяльності людини. Саме в процесі праці складаються основи відносин між людьми, розвиваються та реалізуються здібності кожної особистості, створюються умови й можливості для розвитку, формується характер людини. Трудове виховання передбачає вироблення в людини певних трудових навичок і формування сумлінного, творчого ставлення до праці.

Досвід навчання в педагогічному виші, зокрема проходження педагогічної практики студентами, показує нам, що в процесі професійної діяльності студентів супроводжують проблеми естетичного характеру. Професійна етика у сфері освіти лежить в основі майбутніх відносин «учитель-учень». Успішно спроектований імідж впливає на самоствердження та подальше професійне самовдосконалення майбутнього вчителя трудового навчання.

Зважаючи на методологічне положення В. Шадрікова про розвиток психічних властивостей у педагогічній діяльності, Е. Зеєром були визначені такі важливі професійні якості педагога, пов'язаного з трудовим навчанням:

– *спрямованість*: професійна позиція, професійні ціннісні орієнтації, мотиви,

професійне самовизначення, покликання та педагогічний ідеал;

– *професійна компетентність*: комплекси інженерно-педагогічних знань і вмінь, індивідуальний досвід, педагогічна майстерність;

– *професійно важливі якості*: активна життєва позиція, динамізм, емоційність, організованість, комунікативність, дидактичність, технічний інтелект, креативність, педагогічний інтелект;

– *психодинамічні характеристики*: активність, емоційна стабільність, темп реакції, швидкість вироблення умовних рефлексів [4, с. 60].

Поняття «імідж» має своє походження від латинського «*imago*» й буквально перекладається як «образ», «відображення», «обличчя».

Як зауважує І. Ковальова, «... включення до визначення іміджу поняття «образу» вказує на органічне входження такого явища, як імідж, у систему людської діяльності й, відповідно, на необхідність застосування діяльнісного підходу під час його вивчення» [6, с. 47].

Сьогодні створення та наявність професійно-правильного іміджу студента ВНЗ є необхідною складовою професіограми майбутнього фахівця трудового навчання.

Імідж студента виступає не тільки як щось необхідне, а й таке, що виникає в процесі його навчальної діяльності під час проходження педагогічної практики (активної та пасивної). За сучасною термінологією імідж студента трудового навчання необхідно розуміти як продукт виховної діяльності викладача (куратора студентської групи).

Успіх виховання неможливий без глибокого з'ясування сутності та цілей трудової діяльності людини, розуміння її значущості на цьому етапі розвитку особистості. Тому важливе значення у структурі формування «правильного» іміджу виступає розуміння суб'єкт-об'єктної взаємодії.

Психологами було відзначено, що регулятором взаємовідносин між людьми, зокрема між викладачем і студентами, є сприйняття людини людиною. Важлива роль у педагогічній діяльності відводиться першому враженню. Дослідження І. Уркліна [7] показали, що перше враження про викладача у студентів носить, як правило, стійкий характер, а у значній їхній частині (у 34 % випробовуваних) воно зовсім не змінюється. Уперше сприймаючи викладача, студенти звертають увагу на багато елементів його зовнішнього вигляду (костюм, зачіска, вік (перевага віддається

середніх років)) та поведінки (жестукування, міміка, вміння триматися в аудиторії, голос, тактовність, доброзичливість) [5, с. 47].

Відомо, що проблема створення іміджу педагога – це проблема пошуку, розроблення та застосування психолого-педагогічних, пізнавальних і емоційних, раціональних і художніх засобів створення позитивного образу сучасного педагога, відображення в цьому образі внутрішніх, сутнісних смислів, особливостей його діяльності [6, с. 48]. Аналіз існуючих підходів визначення змісту та структури педагогічної культури дає змогу виділити інтегральні особистісні характеристики професійних якостей викладача, які виступають основними параметрами його педагогічного іміджу (у цьому випадку ми розглядаємо студента педагогічного ВНЗ як майбутнього педагога, вчителя, викладача – прим. автора). Це такі якості: педагогічна креативність, педагогічна рефлексія, комунікативність та естетичні якості особистості викладача [там само].

Із зазначеного вище виокремимо міркування І. Ковальової стосовно іміджу майбутнього педагога – це є цілісна система, яка складається з трьох компонентів, кожен з яких трактується складними комплексними сполученнями різних елементів, знань і вмінь:

- зовнішній вигляд (основні напрями визначення та вибору індивідуального стилю особистості педагога, практичне застосування знань про діловий одяг, використання науки про колір);

- внутрішній зміст (володіння культурою педагогічного спілкування, знання основ ораторського мистецтва, опанування основами еристики, раціональна поведінка у стресових і конфліктних ситуаціях, практичне використання нейрон-лінгвістичного програмування, вміння використовувати гумор у різних педагогічних ситуаціях);

- володіння педагогічним почуттям (толерантність, емпатичність, милосердя, відповідальність, позитивізм й оптимізм педагога) [6, с. 49].

Формування професійного іміджу студентів у контексті трудового навчання має свої специфічні особливості.

По-перше, трудове виховання студентської молоді здійснюється в навчальний час. Значна роль належить роботі студентів у навчальних майстернях, де проходить іспит на професійне становлення майбутніх фахівців, ідейну стійкість, формування професійних навичок.

Процес праці в майстернях складається з послідовних моментів. Методич-

ні вказівки визначають можливі форми й види загальнотехнічної трудової підготовки, окреслюють приблизно обсяг знань та умінь, якими повинні оволодіти студенти. Усяка робота, як правило, починається з бесіди з викладачем. Викладач пояснює, що планується зробити на цьому занятті, як треба виконувати роботу, які потрібні матеріали, інструменти, як правильно ними користуватися. Необхідно, щоб студенти не лише відтворювали показане, але й самі творчо розв'язували завдання створених тих або інших конструкцій. Роботу треба будувати так, щоб збудити думку, розвинути кмітливість, уяву. Треба виховувати не тільки виконавців, але й творців та організаторів. Ставити такі умови, щоб студенти робили свідомо, вдумливо, добре уявляли собі річ, яку збираються робити. Навчити застосовувати набуті раніше знання.

Великих можливостей для розвитку дає самостійна робота, коли виявляється винахідливість, спритність. Студенти самостійно продумують, розв'язують питання про те, як буде виконуватись робота, якими способами. Планується послідовність дій, хід роботи.

Необхідно надавати можливість на власне бажання займатись тими чи іншими видами праці, систематично ускладнювати завдання, переходячи від простого до складного, від легкого до важкого.

По-друге, кожний студент повинен уміти оцінювати виконану роботу, зазначати зроблені помилки, визначати їхні причини, звертати увагу всіх на досягнення та хиби в роботі окремих студентів, для того щоб інші не робили помилок. Не можна миритися, щоб розпочата робота залишалась незакінченою. У такій творчій праці в кожного виробляється правильне ставлення до навчання.

По-третє, організація навчання залежить від викладача. До кожного студента потрібен різний підхід, тому що в кожного різний рівень життя, умови виховання та розвиток, різні інтереси, потреби, нахили, емоції, якими користується людина у трудовій діяльності. Комусь цікаво, а комусь – ні. Тому, зважаючи на думку кожного, необхідно надавати студентам широкі можливості самореалізації, реалізувати свій творчий потенціал, показати себе.

Підтримка студентів у навчальній діяльності складається з вивчення педагогами індивідуального стилю навчально-пізнавальної діяльності, виявлення труднощів та їхніх причин, а також адресної допомоги в подоланні конкретних труднощів, у розвитку психологічних і трудових осо-

бливостей студента [2, с. 8]. Педагогічна підтримка – це відгук дорослого на реальну проблему студента. Тому педагог повинен не тільки побачити проблему студента, але й зрозуміти, як студент сам бачить і розуміє свою проблему [там само, с. 9].

Сучасний викладач, який бажає істотно вплинути на студентів, зобов'язаний постійно шукати й знаходити оптимальні шляхи створення позитивного іміджу. Налягодженість взаємодій між викладачем і студентом – це вміння дати та показати інтерес до праці, вказати шляхи, якими шукати, дізнаватися, вивчати, досягнути нове, показати професіоналізм, винахідливість.

Викладач здійснює допомогу та спостереження за процесом роботи, стимулює, консультує, проводить оцінку технологічної діяльності на кожному етапі виконання завдання.

Похвала може стати символом до розвитку своїх досягнень. Використання системи заохочення стимулює сумлінне ставлення до праці, організованість, діловитість, високу дисципліну. У такий спосіб спрямовує студентів до більшого включення у трудову діяльність.

Створення в колективі атмосфери розташування, дисципліни, вимогливості, правильної організації роботи, виконання завдань, організованість, діловитість – усе це визначає стиль, методи, діяльність людини. Важливо проводити змагання, де студент проявляє себе, підвищує рівень знань, продуктивність праці, поширення досвіду, досягнень, набуває позитивних нових рис свого професійного характеру. Участь студентів у розборі завдань, порівняння результатів виконаної роботи, аналіз помилок, прояв творчої активності, ініціативи – це один зі способів самоствердження особистості.

Таке спілкування є одним із видів діяльності, згідно з якою формується свідомість людини. Робота починається з цікавих ідей. Прагнучи використовувати свої можливості для досягнення своєї мети та думки, що дає особистий успіх. Кожний студент зважає на інтерес іншого. Створюються взаємодії. Між студентами устанавлюються щораз більше й більше стосунків.

Розглядаються труднощі, з якими доводиться стикатися студентам під час занять, здійснюється діагностика, розглядаються питання щодо виходу з ситуації, що склалася. Студенти показують вміння та навички, свій творчий хист, успіх. Успіх – це результативність у досягнен-

ні позначеного й визначення отриманого людиною результату. З цієї позиції індивідуального розвитку особистості визначається не тільки задоволення собою, але й подальший розвиток активності кожного студента.

Готовність до праці береться до уваги, коли проявляється:

- кмітливість (творче ставлення до праці, застосування теорії на практиці);
- проникливість (об'єктивна самооцінка сил і можливостей у праці);
- допитливість (стійкість, пізнавальний інтерес до науки й техніки);
- колективізм (вміння працювати спільно);
- гуманізм (повага до людей праці);
- працьовитість (потреба в праці);
- чесність (нетерпимість до ліні);
- самостійність (організованість, культура праці й робочого місця, економія, ощадливість);
- працездатність (сумлінне виконання трудових обов'язків);
- оптимістичність (визначення життєвих перспектив у зв'язку з трудовим способом життя).

Тож працю необхідно розглядати як формування іміджу, розвиток особистості, як підготовку студентів до виробничої діяльності.

Завдання сформулювати у студентів трудового навчання позитивний імідж майбутнього педагога повинно враховувати:

- соціально-психологічну готовність до трудового навчання й професійної діяльності в майбутньому як учителя праці;
- орієнтації викладача ВНЗ під час створення професійного іміджу студентів на груповий та індивідуальний успіх у досягненні поставленої мети;
- вимагання від студентів об'єкт-суб'єктної орієнтації на професійний імідж майбутнього педагога.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, формування професійного іміджу студентів трудового навчання повинно розглядатися як центральний елемент практичної навчально-виховної діяльності вищого навчального закладу. В організації навчально-виховної роботи студентів повинні поєднуватися різні форми й методи праці, що в разі комплексного використання неодмінно будуть розвивати культуру майбутнього фахівця. А вирішення поставленого завдання може бути реалізовано тільки скоординованими зусиллями всіх співробітників викладацького складу кафедри, факультету та вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьев Б. Структура развития психофизиологических функций взрослого человека: избранные психологические труды. Т.1. Москва, 1980.
2. Беседіна В. Науково-дослідна робота студентів: напрямок трудового виховання. Виховна робота як фактор гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу: зб. матеріалів наук.-практ. конф. пед. прац. Харківського бізнес-коледжу (Харків, січень 2004 р.). Харків, 2004. 188 с.
3. Бодалев А. Восприятие человека человеком. Л.: Изд-во Лен. Ун-та, 1965. 121 с.
4. Зеер Э. Профессиональное становление личности инженера-педагога. С.: Изд-во Урал. Ун-та, 1988. 120 с.
5. Зимогляд Н. Психологические аспекты формирования имиджа инженера-педагога. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2004. № 617.
6. Ковальова І. Педагогіка іміджу або педагогічна іміджологія. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Валеологія: сучасність і майбутнє». Вип. 13. № 1016. 2012.
7. Уркин И. Первое впечатление студента о преподавателе – важнейшая сторона их взаимодействия в учебной деятельности. Экспериментальная и прикладная психология. 1971. Вып. 4. 107 с.